

SVE JE MOGU}E

1968.

Ro`e Gregoar (Roger Gregoire) i Fredi Perlman su napisali jedan od najboljih prikaza pobune u Francuskoj 1968: Worker-Student Action Committees, France May '68. Tekst Sve je mogu}e je posebna celina i nastao je po Fredijevom povratku u SAD, tokom avgusta 1968.

Sve je jo{ bilo sve`e. Razvaljena kaldrma sa pariskih bulevara jo{ uvek je predstavljala nere{ivu enigmu za sve tvorce i branioce dru{tva obilja. [ta se to dogodilo? Kako je tako ne{to uop{te bilo mogu}e? Zar se nismo lepo dogovorili o svemu? Zar nismo drugari?

Izgleda da nismo.

Po-etkom 1969., za vreme kratke posete Beogradu, Perlman je napisao i izve{taj o zbivanjima u Jugoslaviji: Pobuna u Socijalisti-koj Jugoslaviji. Izve{taj je toliko odu{evio tada{nje zvani-nike i autore na{eg "tre}eg puta u socijalizam" da je po hitnom postupku bio ispra{en iz zemlje kao "agent CIA-e".

*

"Budimo realni – tra`imo nemogu}e!"

Ovaj slogan, koji se pojavio tokom revolucionarnih doga|aja u Francuskoj, pravi je {amar u lice zdravom razumu, posebno "zdravom razumu" ameri-kog vojno-industrijskog kompleksa. Ono {to se dogodilo pro{log maja je {amar i za zvani-ni ameri-ki zdrav razum. Jer, u terminima tog "razuma", mnogo toga {to se na ovom svetu ipak doga|a je prosto nemogu}e. To ne mo`e da bude. Ako se ipak doga|a, onda je zvani-ni zdrav razum samo nonsens, skup mitova i fantazija. Ali, kako bi zdrav razum mogao da bude nonsens? To je nemogu}e.

Da bi pokazao da je sve mogu}e, ovaj esej }e su-eliti neke mitove i neke doga|aje. Esaj }e zatim poku{ati da utvrdi za{to su neki mitovi mogu}i, drugim re-ima, da istra`i "nau-nu zasnovanost" tih mitova. Ako uspe, ovaj esej }e pokazati da je sve mogu}e: i da ljudi prihvate mitove za zdrav razum, i da sami tvorci tih mitova poveruju u njihovu stvarnost , uprkos samoj stvarnosti.

AMERI-KI "ZDRAV RAZUM"

"Ljudi ne mogu da sami upravljaju svojim `ivotima. Oni nemaju tu mo}. Ljudi su bespomo}ni jer nemaju ni sposobnost, niti `elju da preuzmu kontrolu i odlu-ivanje o dru{tvenim i materijalnim uslovima u kojima `ive."

"Ljudi `ele vlast i privilegije samo u odnosu jedni na druge. Na primer, nemogu}e je da se studenti bore protiv institucije koja im garantuje privilegovan dru{tveni status. Studenti te`e najvi{im zvanjima da bi do{li do najbolje pla}enih poslova, {to podrazumeva mogu}nost upravljanja i manipulisanja drugim ljudima, kao i ve}u kupovnu mo} u odnosu na ve}inu ljudi. Kada u-enje ne bi bilo nagra|ivano najvi{im titulama, velikim primanjima, vla}u nad drugima i obiljem robe, niko ne bi u-io; izostala bi svaka motivacija."

"Jednostavno je nemogu}e da radnici sami upravljaju svojim fabrikama i da odlu-uju o tome {ta }e uop{te da proizvode. Sve {to njih zanima je visina nadnice: oni samo ho}e da budu bolje pla}eni od drugih, da bi kupovali ve}e ku}e, vi{e automobila i i{li na {to du`a putovanja."

"^ak i ako studenti, radnici i farmeri `ele ne{to sasvim drugo, oni su o-igledno zadovoljni onim {to rade, ina-e bi postupali druga-ije."

“Uglavnom, oni koji nisu zadovoljni mogu slobodno da izraze svoje nezadovoljstvo kroz potrošnju i glasanje: ne moraju da kupuju ono što im se ne sviđa, ne moraju da glasaju za kandidata koji im nije po ukusu. Nemoguće je da takvi pojedinci promene postojeće stanje na bilo koji drugi način.”

“Ako ljudi ipak pokušaju da situaciju promene na neki drugi način, oni nikada neće moći da deluju jedinstveno. Uvek će se boriti između sebe, jer beli radnici su rasisti, crni nacionalisti mrze belce, feministkinje su protiv svega što je muško, a studenti imaju svoje posebne probleme.”

“Ako i ako se ujedine, nikada neće moći da unište državu, sav policijski i vojni potencijal jedne takvo industrijske nacije kao što su Sjedinjene Države.”

DOGAMI

Milioni studenata širom sveta – u Tokiju, Torinu, Beogradu, Berkliju, Berlinu, Rimu, Riu, Varšavi, Nju Jorku, Parizu – upravo ovog meseca vode borbu za preuzimanje kontrole nad društvenim i materijalnim uslovima u kojima žive. Ne zaustavlja ih ni nedostatak hrane, ni nesposobnost: zaustavlja ih policija.

U Torinu i Parizu studenti su okupirali univerzitete i osnovali generalna veća, na kojima svi studenti učestvuju u donošenju svih odluka. Drugim rečima, studenti su pokrenuli svoje sopstvene univerzitete. Ne zato da bi stekli najviša zvanja: što se njih tiče, gotovo je sa ispitima. Ne zato da bi stali u red za najbolje plaćene poslove i privilegije: ono o čemu su raspravljali bilo je ukidanje svih privilegija i svih “dobro plaćenih” poslova, ukidanje društva u kome moramo da prodajemo svoje živote. Od tog trenutka, možda po prvi put, studenti su pošli da učine.

U Parizu, nadahnuti primerom studenata, mladi radnici su okupirali jednu fabriku aviona i direktora stavili pod ključ. Usledio je sličan niz sličnih primera. I ostali radnici su pošli da zauzimaju svoje fabrike. Uprkos činjenici da su sličnog života učeni da nekome drugom prepuštaju odlučivanje o svojoj sudbini, neki radnici su formirali komitete na kojima su diskutovali o vođenju fabrike po pravilima koje sami utvrde, umesto po onima koje je diktirao sindikat, i to stavili svim radnicima na razmatranje. Neki su pokušali da sami vode svoje fabrike. Ideja koja je u normalnim uslovima izgledala krajnje besmisleno, apsurdno, kao nešto potpuno nemoguće, iznenada je postala moguća i nametnula se kao interesantna, izazovna, uzbudljiva. Radnici su čak razmatrali mogućnost da proizvodnju usmere isključivo na ono što je ljudima zaista potrebno. Ovi radnici su znali da je slična laž “da su ljudi protiv besplatnih javnih službi, da seljaci preferiraju trgovinu preko mase posrednika, da su bedno plaćeni radnici zadovoljni, da su “menadžeri” ponosni na svoje privilegije...” Radnici iz jedne fabrike elektronskih uređaja besplatno su snabdeli demonstrante zaštitnom opremom; neki seljaci su pošli da donose hranu radnicima u toku trajku; a radnici iz jedne fabrike oružja pokušali su da naoružaju sve učesnike pobune, ne bi li pružili što odličniji otpor nacionalnoj armiji i policiji.

Uprkos neprekidnoj ekonomskoj propagandi o tome koliko su radnici “zadovoljni” time što mogu sebi da priušte automobile, kuće i druge stvari koje se mogu dobiti u zamenu za život, radnici su to svoje “zadovoljstvo” iskazali kroz generalni štrajk koji je sličnu francusku industriju držao u blokadi više od mesec dana. Iako su sličnog života učeni da poštuju “zakon i poredak”, radnici su prekršili sve zakone zauzimajući fabrike koje im nisu “pripadale” samo zato što je tu policija, koja s vremena na vreme treba da proveri da li te fabrike i dalje “pripadaju” kapitalistima. Radnici su brzo naučili da “zakon i poredak” služe samo za to da ih spreče da sami upravljaju proizvodnjom, i da upravo zato taj “zakon i poredak” moraju biti uniženi da bi društvo konačno postalo njihovo. Panduri se pojavljuju istog meseca kada radnici počinu da izražavaju svoje nezadovoljstvo. Možda su radnici oduvek bili svesni ko im je za

le|ima, pa je zato izgledalo da su "zadovoljni". Sa pi{toljem uperenim u potiljak, skoro svaka iole inteligenta osoba bila bi "zadovoljna" da dr`i podignute ruke.

U Parizu i drugim gradovima radnici su po-eli da odgovaraju na poziv studenata da im se pridru`e u ve}anjima na pariskom Univerzitetu (Sobrona, Censier, Halle-aux-vins, Beaux Arts, itd.). Tamo je trebalo da zajedno razmotre mogu}nost ukidanja nov-ane ekonomije i pretvaranja fabrika u dru{tveni servis kojim bi upravljali oni koji tamo rade i oni kojima je ta proizvodnja namenjena. Radnici su po-eli da se sami izra`avaju. Upravo u tom trenutku vlast i gazde su zapretili gra|anskim ratom; ogromna vojno-policijska ma{inerija bila je pokrenuta da bi se ta pretnja u-inila stvarnom. Ali, ovaj brutalan nastup "sila reda i zakona" u-inio je da kralj odjednom ostane bez ode}e: sada je svako mogao da se uveri u represivni karakter kapitalisti-ke diktature. Ljudi su izgubili sve iluzije i fantazije: o svom "potro{a-kom suverenitetu", svojoj "glasa-koj mo}i", o tome da se kapitalisti-ko dru{tvo mo`e izmeniti potro{njom i glasanjem. Sada su znali da su njihova "kupovna" i "glasa-ka mo}" samo znaci njihovog pot-injavanja i predaje pred zastra{uju}im nasiljem. Pobuna studenata i generalni {trajk u Francuskoj (kao i crna-ki bunt u SAD i anti-imperijalisti-ka borba na sva tri kontinenta) samo su u-inili da se uvek prisutno nasilje potpuno ogoli. Sve to je bilo mogu}e zato {to su ljudi otvoreno napali svoje neprijatelje.

Suo-eni sa nasiljem kapitalisti-ke dr`ave, studenti, francuski radnici, strani radnici, dobro pla}eni i lo{e pla}eni radnici, seljaci, mogli su dobro da vide -ijim su interesima slu`ili nadziru}i jedni druge, mrze}i jedni druge i pla{e}i se jedni drugih. Pred golim nasiljem zajedni-kih tla-itelja, sve podele me|u potla-enima su nestale: studenti su prestali da se bore za privilegije nad radnicima i pridru`ili im se; francuski radnici su prestali da se bore za privilegije nad stranim radnicima i udru`ili se s njima; seljaci su prestali da se bore za poseban tretman i uklju-ili se u borbu studenata i radnika. Sada su svi bili u zajedni-koj borbi protiv jedinstvenog svetskog sistema koji tla-i i deli studente od radnika, kvalifikovane radnike od nekvalifikovanih, francuske radnike od {panskih, crne radnike od belih, radnike-do|o{e od doma}ih, kolonizovane seljake od stanovnika "metropola".

Borba u Francuskoj nije mogla da uni{ti politi-ku i vojnu mo} kapitalisti-kog sistema, ali je pokazala da je i to mogu}e:

- Tokom demonstracija u Parizu, studenti su znali da ne mogu da izdr`e policijski juri{, ali neki studenti nisu uzmakli: po-eli su da prave barikade. To je ono {to je March 22 Movement nazvao "akcijom za primer": studenati su skupili hrabrost, nisu pobjegli pred policijom i po-eli su da prave barikade.
- Studenti su znali da ne mogu sami da uni{te dr`avu i njen represivni aparat, a ipak su okupirali i po-eli da sami vode svoje univerzitete; na ulicama su na policijski suzavac uzvra}ali kaldrmom. I to je bila akcija za primer: mnogi radnici su zauzeli svoje fabrike i bili spremni da ih brane od njihovih "vlasnika".
- Prvi radnici koji su okupirali fabrike sa namerom da ih sami vode, bili su svesni da ne mogu da uni{te dr`avu i njen represivni aparat ako im se u tome ne pridru`e i svi ostali radnici, a ipak su to uradili. I to je bila akcija za primer, ali ovim radnicima nije uspelo da taj primer stave na uvid i drugim radnicima: vlast, {tampa i sindikati su izve{atvali javnost da ovi radnici vode tradicionalni {trajk, zahtevaju}i od dr`ave i vlasnika ve}e plate i bolje radne uslove.

Nemogu}e? Sve ovo se dogodilo tokom poslednje dve nedelje maja. Ovi primeri bili su od izuzetnog zna-aja. Da li posle ovoga iko mo`e da tvrdi da su oni koji proizvode oru`je, re-ju, radnici, ili -ak policajci i vojnici, koji su tako|e radnici, imuni na ono {to se tada dogodilo?

"NAU-NA ZASNOVANOST" ZDRAVOG RAZUMA

Ekspert za društvena pitanja, sociolog, je neko plaćen da brani mitove ovog društva. Njegov odbrambeni mehanizam, u svom najsvedenijem obliku, funkcioniše otprilike ovako: sociolog polazi od pretpostavke da je društvo u kome živi, u datom vremenu i prostoru, jedini mogući oblik društva; on zatim zaključuje da je neki drugi oblik društva nemogući. Na žalost, sociolog retko kada priznaje da on uopšte polazi od nekih pretpostavki. Pri tom, on ne laže, ili barem ne sasvim: svoje pretpostavke on uzima zdravo za gotovo, do te mere da nije ni svestan da ih ima.

Sociolog uzima zdravo za gotovo društvo u kome već postoji visoko razvijena podjela rada, koja istovremeno uključuje podjelu radnih zadataka i odvajanje ("specijalizaciju") ljudi. Radni zadaci podrazumevaju čitav niz društveno korisnih aktivnosti kao što su proizvodnja hrane, odeće i kuća, ali i društveno beskorisne aktivnosti kao što su ispiranje mozga, manipulacija i ubijanje ljudi. Naravno, naučnik sve ove aktivnosti vidi kao korisne, jer njegovo društvo bez njih ne bi moglo da funkcioniše. Samim tim, za njega se podrazumeva da ovi zadaci mogu da se obavljaju samo ako se neka osoba za njih veće dotično, drugim rečima, ako neki specijalan zadatak izvodi samo za to specijalizovana osoba. Ali, on ne insistira da to važi za sve aktivnosti koje dotično. Na primer, ishrana i spavanje su nužne aktivnosti; bez njih društvo ne može da funkcioniše. Ali, čak ni ovakvi "sociolozi" ne smatraju da bi nekolicina ljudi zato trebalo da samo jede, nekolicina drugih da samo spava, a neki da ne spavaju uopšte.

Za njega se podrazumeva da bi specijalizacija trebalo da obuhvati samo one aktivnosti koje su u ovom tipu društva već specijalizovane. U vojno-industrijskom društvu (Perlmán koristi izraz corporate-military, n. prev.), nekolicina ljudi ima svu politiku, svi ostali nikakvu; nekolicina ljudi odlučuje o tome šta se proizvoditi, ostali samo troše; nekolicina odlučuje kakve se kuće graditi, ostali samo žive u njima; nekolicina odlučuje šta se učiti u školama, ostali samo gutaju; nekolicina stvara, ostali su pasivni; nekolicina je aktivna, ostali su samo posmatrači. Ukratko, nekolicina ljudi ima svu nadležnost nad određenim aktivnostima, a svi ostali ljudi nikakvu, iako su u njih direktno uključeni ili izloženi njihovom dejstvu. I naravno da ljudi koji nemaju nikakvu nadležnost nad konkretnim aktivnostima ne bi znali šta da rade s njom, čak ni kada bi je imali. Tako ovi "naučnici" dolaze do zaključka da ljudi nisu ni sposobni, niti zaista žele da imaju tu moć, odnosno, da ne žele da imaju nikakvu kontrolu i moć odlučivanja o društvenim i materijalnim uslovima u kojima žive. Još doslovnije, ova argumentacija u stvari govori: ljudi nemaju tu moć u ovom društvu, a ovo društvo je jedini mogući oblik društva; samim tim nemoguće je da ljudi ikada steknu tu moć. Još prostije, ovi sociolozi nam govore da ljudi nemaju tu moć – zato što je nemaju!

U američkim školama logika je prilično zanemarena disciplina, tako da ovakva argumentacija lako prolazi. Ona deluje još impresivnije kada se upotrebni pokazateljima masivnog statističkog aparata i krajnje složenim geometrijskim prikazima. Ako neki kritičar prigovori da bi argument trebalo da bude jednostavan i svakome oigledan, odmah biva zatrpan novim dokazima sračunatim na osnovu kompjuterskih podataka nedostupnih javnosti, a zatim izolovan i nadjačan raspravom među samim "naučnicima", koja se odvija na poptuno ezoteričnom jeziku, satkanom od logičkih grešaka, ali koga mogu da prate samo njihove "kolege naučnici".

Mitološki zaključci izvedeni na osnovu mitoloških pretpostavki "dokazuju" se pomoću statistike i tabela; veliki deo "primenjene sociologije" sastoji se iz podučavanja studenata kako da prikupe "podatke" koji će dovesti do željenog zaključka, a mnogo "teorije" od prilagođavanja tih podataka prethodno zadatim formulama. Tako se, na primer, pomoću brojnih tehnika, može "dokazati" da radnici žele da imaju dobro plaćene, a ne prijatne ili smislene poslove; da ljudi "vole" ono što čuju na radiju ili na televiziji; da su svi ljudi "pripadnici" ovog ili onog judeo-hrišćanskog kulta i da skoro

svako glasa ili za Demokrate ili za Republikance. Studenti se u-e kako da jedne metode koriste za sakupljanje podataka, druge metode za njihovo sortiranje, tre}e za njihovu prezentaciju, a zatim kako da sve to "teorijski" obrazlo`e. Apologetski sadr`aj "podataka" prikriva se suptilnim statisti-kim sredstvima. U dru{tvu u kojem da li }e{ imati da jede{ zavisi od toga da li si pla}en, i gde, samim tim, obavljanje nekog smislenog posla zna-i da ne}e{ biti pla}en, sklonost radnika ka dobro pla}enim poslovima zna-i samo to da vi{e vole kad su siti, nego kad su gladni. U dru{tvu u kojem ljudi nemaju nikakav uticaj na to {ta -uju ili vide preko radija ili televizije, ostaje im samo da "vole" ono {to -uju i vide ili da isklju-e prokletu stvar. Ljudi koji su svesni da }e ih njihovi najbli`i prijatelji -udno gledati ako se izjasne kao ateisti, po-inju da odlaze u ovu ili onu crkvu; u dru{tvu u kojem je skoro svako svestan da je biti socijalista ili anarhista dobar na-in da se ostane bez posla, skoro svako }e glasati za Demokrate ili Republikance. To su "podaci" na osnovu kojih na{i "nau-nici" izvode dalekose`ne zaklju-ke o ljudskim mogu}nostima i ograni-enjima ili -ak o "ljudskoj prirodi".

Intervjui, istra`ivanja javnog menjenja, statisti-ki prikazi religioznih sklonosti, politi-kih i radnih preferencija svode ljude na monoton niz podataka. U kontekstu ovakve nauke, ljudi su stvari, objekti sa beskrajnim nizom svojstava, pri -emu se, da -udo bude ve}e, svako od tih svojstava poklapa sa ovom ili onom institucijom vojno-industrijskog dru{tva. Tako ispada da svoje "materijalne potrebe" ljudi "zadovoljavaju" zahvaljuju}i korporacijama, da njihove "fizi-ke potrebe" zadovoljava vojni kompleks, njihove "duhovne te`nje" razni kultovi, a da su za njihove "politi-ke preferencije" nadle`ni isklju-ivo demokrate i republikanci. Drugim re-ima, ameri-ki vojno-industrijski kompleks savr{eno zadovoljava sve ljudske potrebe.

Sve je u tabelama, osim -injenice da je radni -ovek samo oru|e, da svo vreme svog `ivota i svu svoju kreativnost prodaje u zamenu za stvari, a da pri tom nema pravo da odlu-uje ni {ta }e proizvoditi, ni za koga, niti za{to.

Sociolozi tvrde da su njihovi nalazi empirijski zasnovani i objektivni; oni tvrde da ne donose nikakve vrednosne sudove. Ali, samim svo|enjem ljudi na hrpu ukusa, `elja i sklonosti, -iji izbor kapitalisti-ko dru{tvo unapred ograni-ava, ovi objektivni nau-nici dolaze do bizarne tvrdnje da -ovek nije ni{ta drugo osim te hrpe; odatle njihov fantasti-ni vrednosni sud da radnik ne mo`e da bude druga-iji, osim onakav kakav u kapitalisti-kom dru{tvu ve} jeste. Prema "zakonima o ljudskom pona{anju" ove nauke, solidarnost studenata i radnika, okupacija fabrika, `elja radnika da sami upravljaju proizvodnjom, distribucijom i koordinacijom su ne{to nemogu}e. Za{to? Zato {to je to u kapitalisti-kom dru{tvu nemogu}e; za te nau-nike, koji ne donose vrednosne sudove, postoje}e dru{tvo je jedino mogu}e dru{tvo, a vojno-industrijski svet najbolji od svih mogu}ih svetova.

Prema vrednosnom sudu ovih eksperata ("koji ne donose vrednosne sudove") svaki -lan ameri-kog dru{tva prosto mora da bude zadovoljan. Jer, za ove vrednosno-operisane nau-nike nezadovoljstvo je "vrednosni sud" koji mo`e da bude samo uve`en sa strane: kako bi ina-e bilo mogu}e da u najboljem od svih mogu}ih svetova neko bude nezadovoljan? Ako neka osoba taj svet ne vidi kao najbolji od svih mogu}ih svetova, onda je to zato {to sledi ideje "stranog porekla"; takva nezadovoljna osoba mora da bude neuravnote`ena i samim tim opasna, posebno ako po-ne da deluje u skladu sa svojim nezadovoljstvom. Zato je treba ukloniti sa posla, ako je mogu}e izgladneti, a po potrebi i ubiti, da bi zadovoljstvo na{ih eksperata bilo potpuno.

Za ameri-ke sociologe "ljudska priroda" je upravo ono {to ljudi u vojno-industrijskoj Americi rade: nekoliko njih odlu-uje, ostali izvr{avaju nare|enja; jedni misle, drugi rade; jedni kupuju rad drugih, a zatim im prodaju proizvode njihovog rada; nekolicina investira, ostali tro}e; jedni su sadisti, drugi mazohisti; jedni imaju `elju za ubijanjem, drugi da budu ubijeni. Kod ovih nau-nika sve to prolazi kao "razmena", "reciprocitet" i

“podela rada”, u kojoj su ljudi podeljeni po radnim zadacima. Za naše sociologe sve to je nešto tako prirodno da oni zaista veruju da ne donose nikakve vrednosne sudove uzimajući sve ove pretpostavke zdravo za gotovo. Korporacije i vojni kompleks daju im sav mogućni prostor za dokazivanje da je tako oduvek, da je ovako shvaćena “ljudska priroda” duboko ukorenjena u samom toku istorije i dubine nesvesnog. (Američki psiholozi, posebno bihevioristi, dali su vrlo dvosmislen “doprinos” nauci u obliku tvrdnje da i životinje poseduju “ljudsku prirodu”: ovi psiholozi su dovodili pacove do ludila izlajući ih uslovima sličnim ratnim, koje su sami osmislili, dokazujući tako da i pacovi imaju želju za ubijanjem, ali i očajnu sklonost ka mazohizmu.)

Sa ovakvim shvatanjem “ljudske prirode”, vojno-industrijski sistem može da opravda sebe ne samo oslanjanjem na svoju vojno-policijsku silu, već i na “inženjericu” da je takav sistem u skladu sa ljudskom prirodom.

U svetu pretpostavki od kojih polaze američki sociolozi, studenti i radnici koji se u Francuskoj bore protiv “reciprociteta”, “razmene” i podele rada, zapravo se ne bore protiv kapitalističkog policijskog aparata, već protiv ljudske prirode. A pošto je tako nešto očajno nemoguće, sve ono što se maja 1968. dogodilo, jednostavno se nije dogodilo.

ZDRAV RAZUM EKSPLODIRA

Na pitanje šta je moguće ne može se odgovoriti u terminima onoga kako jeste. Inženjericu da je “ljudska priroda” sklona hijerarhiji u jednom hijerarhijskom društvu ne znači da je hijerarhijska podela ljudi po različitim radnim funkcijama neophodna za društveni život.

Nisu kapitalističke institucije te koje zadovoljavaju ljudske potrebe, već su radni ljudi ti koji u kapitalističkom društvu moraju da se prilagode njegovim institucijama.

Kada jedni kupuju rad, a drugi ga prodaju, svako pokušava da se proda po najvećoj mogućoj ceni, ubeđujući kupca i samog sebe da vredi više od nekog drugog.

U takvom društvu, studenti koji se pripremaju da jednog dana postanu dobro plaćeni menadžeri i manipulatori moraju da uvere svoje kupce i same sebe da su kao “profesionalci” superiorniji u odnosu na fakultetski neobrazovane manuelne radnike.

U takvom društvu, WASP-radnici (White Anglo-Saxon Protestant) koji pokušavaju da se prodaju za dobro plaćene, lakše poslove, frenetično uveravaju sami sebe i svoje kupce da su bolji, vredniji i pouzdaniji od stranih, katoličkih, jevrejskih, portorikanskih, meksičkih i crnih radnika; crni “profesionalci” veruju da vrede više od crnih manuelnih radnika; svi beli radnici veruju da vrede više od svakog crnca; svi Amerikanci veruju da vrede više od južnoameričkih, azijskih i afričkih “urođenika”. Pošto WASP-ovcima sistematski uspeva da se prodaju po najvećoj ceni, svi ispod njih nastoje da se što više prilagode WASP-modelu (WASP-ovci su, tradicionalno, pripadnici vladajuće klase. Ako bi to isto počelo za rukom kepecima, svi ispod njih pokušali bi da postanu kepeci).

Da bi zadržala svoje privilegije, svaka grupa pokušava da onu ispod sebe spreči da naruši njenu strukturu.

Tako je u “mirnodopskim” uslovima sistem u velikoj meri zaštićen ovim mehanizmom međusobnog nadzora: jedni kolonizovani tlače druge kolonizovane, crnci druge crnce, a belci jedni druge, crnce i kolonizovane. Tako radna populacija tlači samu sebe, “red i zakon” bivaju oživljeni, a vladajuća klasa ne mora da svaki čovek koristi svoj represivni aparat.

Za sociologe i profesionalne propagandiste ova podela rada je prirodna isto koliko i sama ljudska priroda. Za ove eksperte, jedinstvo različitih "interesnih grupa" je nepojmljivo, isto koliko i revolucija.

Smatrajući za "naučno dokazano" da se različite grupe ne mogu ujediniti u borbi protiv kapitalizma, eksperti čine sve što je u njihovoj moći da se to jedinstvo ne ostvari, dok njihove kolege dizajniraju nova oružja, za slučaj da do tog jedinstva ipak dođe.

Naime, ponekad, čitav sistem pokušava da se uruči.

Eksperti koji tvrde da je kapitalizam u potpunom skladu sa "ljudskom prirodom", sa ukusom, tehnikama i pravim tehnikama ljudi, u isto vreme konstruišu čitav arsenal mitova i narudžbinja kojima taj sistem mora neprestano da se brani. Ali, od čega on to mora da se brani? Od ljudske prirode? Ako taj sistem, da bi preživio, mora da se bori protiv ljudske prirode, onda, izraženo jezikom samih eksperata, to može da znači samo jedno: da je ovaj sistem krajnje neprirodan.

I tako, dok neki eksperti za pobunu u Francuskoj tvrde da je nemoguća, jer je neprirodna, njihove kolege-eksperti dizajniraju nove policijske otrove koji treba da obuzdaju takve nemogućne pobune. Jer, sve je moguće.

1968.